

เรื่อง พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๒๘ ให้บริษัท นครราชสีมาทำไม้ จำกัด จำเลยที่ ๑ และนายไพบูลย์ รัตนเศรษฐ์ จำเลยที่ ๒ ร่วมกันชำระเงิน ๒๒๔,๑๑๑.๒๙ บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี แก่ธนาคารกรุงเทพ จำกัด โจทก์ นับแต่วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ ต่อมาวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๓๘ โจทก์ยื่นคำฟ้องต่อศาลจังหวัด นครราชสีมาว่าจำเลยทั้งสองไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษา จึงขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลย ทั้งสองเด็ดขาด และพิพากษาให้จำเลยทั้งสองเป็นบุคคลล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ศาลจังหวัดนครราชสีมามีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐ สั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยที่ ๑ เด็ดขาด และยกฟ้องจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๑ พิพากษายืน

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาเมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ ว่า เนื่องจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ที่จะใช้บังคับในคดีนี้ ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายต่อไป โดยคดียังไม่ถึงที่สุด และก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลายน่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนได้ตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ ได้บัญญัติคุ้มครองไว้ การที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติล้มละลายดังกล่าวบังคับแก่คดีนี้ อาจเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการที่จะจัดการทรัพย์สินของตน ซึ่งชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง จึงขอให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีและการพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้ชั่วคราว และส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

จำเลยที่ ๑ ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๑ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๑ ต่อมาได้ยื่นคำแถลงต่อศาลจังหวัดนครราชสีมาเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ว่า คดีนี้จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องไว้เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ คำร้องดังกล่าวศาลมีคำสั่งให้สำเนาให้โจทก์แล้ว โจทก์ไม่คัดค้าน จึงขอให้ศาลรอกการพิจารณาไว้ และส่งคำร้องดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ศาลจังหวัดนครราชสีมาในวันนัดฟังคำสั่งศาลฎีกาเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ เห็นว่า เมื่อจำเลยที่ ๑ โต้แย้งว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์จำเลยเด็ดขาดแล้วตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จึงให้งดอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำร้องของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ ในคดีล้มละลาย ยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขณะคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา โดยโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ก่อนที่ศาลจะพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าวรวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยซึ่งเห็นว่า ก่อนที่ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลาย น่าจะมีสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔ และมาตรา ๔๘ เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย เมื่อศาลจังหวัดนครราชสีมาให้คำอ่านคำสั่งศาลฎีกา และส่งคำโต้แย้งดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญโดยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเสียงข้างมาก ๑๑ ต่อ ๓ เสียง ให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติล้มละลายฯ ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การจัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย รวมทั้งประชาชนทั่วไปซึ่งอาจได้รับความเสียหายจากการกระทำของลูกหนี้ โดยให้อำนาจศาลในการสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด หรือสั่งยกฟ้องได้ตามมาตรา ๑๔ และให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการต่าง ๆ ได้ตามมาตรา ๒๒ เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว แต่โดยที่รัฐธรรมนูญบัญญัติคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในหมวด ๑ บททั่วไป ตามมาตรา ๔ และหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ตั้งแต่มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๖๕ โดยเฉพาะมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง ซึ่งห้ามจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ส่วนมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เป็นการบัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน โดยขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือกระทำการที่จำเป็นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ที่ค้างอยู่เสร็จสิ้นไป เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้หรือซึ่งลูกหนี้มีสิทธิจะได้รับจากผู้อื่น และประนีประนอมยอมความหรือฟ้องร้อง หรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ จึงถือเป็นการจำกัดสิทธิของลูกหนี้และเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง เพราะเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลตามหลักการทั่วไปที่รัฐธรรมนูญรับรอง แต่ก็เป็นไปตามข้อยกเว้นของมาตราดังกล่าว เพราะการจำกัดสิทธิ

ในทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวเป็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้และประชาชนทั่วไป เป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ไปก่อหนี้ได้อีก ซึ่งก็ได้กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยโดยเสียงเอกฉันท์ ๑๒ เสียง ว่า พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๘๓ ในส่วนที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจจัดการทรัพย์สินหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง

องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ นายประเสริฐ นาสกุล นายกระมล ทองธรรมชาติ นายจุมพล ณ สงขลา พลโท จุล อติเรก นายปรีชา เถลิมวณิชย์ นายผัน จันทรปาน นายมงคล สระแก้ว นายสุจิต บุญบงการ นายสุจินดา ยงสุนทร นายสุวิทย์ ธีรพงษ์ นายอนันต์ เกตุวงศ์ นายอมร รักษาสัตย์ นายอิสสระ นิตินันท์ประภาศ และนายอุระ หวังอ้อมกลาง

หมายเหตุ ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๑๘ ก วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

ย่อโดย นายสาโรช โชติพันธุ์
กลุ่มงานคดี ๔